

UNELE ASPECTE PSIHOLOGICE ALE ADAPTĂRII ELEVILOR LA TREAPTA GIMNAZIALĂ

COȘCODAN Diana, doctor, conferențiar universitar,

MOȘANU-ȘUPAC Lora, doctor, conferențiar universitar

Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. În articol sunt prezentate datele cercetărilor referitoare la impactul familiei asupra dezvoltării psihice și fizice ale elevilor preadolescenți în perioada de adaptare la treapta gimnazială. S-a constatat că familia influențează dezvoltarea fizică și reușita elevilor în perioada de adaptare la treapta gimnazială.

Summary. The article presents research data on the impact of the family on the mental and physical development of preadolescent students during the period of adaptation to high school. It was found that the family influences the physical development and success of students in the period of adaptation to high school.

Cuvinte cheie: elevi, preadolescenți, adaptare, treapta gimnazială, media școlară, indici antropometrici.

Key words: students, preadolescents, adaptation, gymnasium, school average, anthropometric indices.

Problema adaptării elevilor la mediul școlar reprezintă un aspect fundamental al activității instructiv-educative, fiind prezentă în viața școlii, în preocupările de zi cu zi ale cadrelor didactice, dar și în numeroase cercetări, atât pe plan național, cât și internațional. Una dintre perioadele în care se înregistrează frecvente dificultăți de adaptare școlară este reprezentată de debutul preadolescenței, perioadă care coincide la elevi cu trecerea de la ciclul primar la ciclul gimnazial și în care, pe fondul unui echilibru emoțional și psihic fragil, și al personalității în formare, se asimilează numeroase comportamente adaptative. Învățământul gimnazial este parte integrantă a educației de bază.

Dificultățile de adaptare școlară care se pot manifesta la începutul clasei a V-a, pot fi generate de transformări multiple și uneori bruște care se produc în două planuri: planul dezvoltării bio-psiho-sociale și planul activității instructiv-educative [2, 4, 5]. De modul în care se realizează interacțiunea particularităților fizice, intelectuale, afective cu cele de personalitate ale preadolescentului, pe de-o parte, și cerințele și exigențele impuse de activitatea instructiv-educativă, precum și calitatea influențelor familiale asupra activității școlare, pe de altă parte, depind posibilitățile de adaptare școlară a elevului preadolescent.

Sub aspectul dezvoltării fizice, se înregistrează: mare variabilitate a creșterii bruște și în instalarea pubertății, apetit sporit în timpul creșterilor bruște și în descreștere marcantă între ele, nevoie crescândă de somn, dezvoltare sexuală evidentă, schimbări ale vocii și apariția mirosului

corporal mai puternic și specific. Din punct de vedere cognitiv, se observă: variație individuală între copiii care sunt focalizați pe logică și cei care sunt capabili să combine gândirea logică cu cea abstractă, unii adolescenți nu pot gândi în perspectivă la consecințele acțiunilor lor, dezvoltarea unor noi aptitudini de gândire, cum ar fi gândirea asupra mai multor posibilități, gândirea mai abstractă, gândirea asupra procesului gândirii în sine, gândirea în mai multe dimensiuni și viziunea asupra lucrurilor ca fiind relative și nu absolute, practicarea unor noi aptitudini de gândire prin umor sau prin argumentări cu părinții și cu alți membri ai societății; folosirea umorului focalizat pe satiră, sarcasm și sex, iritând deseori adulții [1, 2].

Dezvoltarea morală se definește prin: egocentrism continuu; deseori, adolescentul crede că este invulnerabil la evenimentele negative, abilitate crescândă de a lua în considerare perspectiva altora alături de propria perspectivă, preocupare pentru câștigarea aprobării sociale, morala începe să fie bazată pe respectul ordinii sociale și a relațiilor dintre oameni: moralitatea „lege și ordine”, punerea sub semnul întrebării a convențiilor sociale și reexaminarea propriilor valori și principii morale, câteodată intrând în conflict cu părinții. Conceptul de sine poate fi caracterizat astfel: provocarea propriei imagini prin schimbările corpului în timpul pubertății și a comparațiilor sociale, începerea procesului pe termen lung, de stabilire a propriei identități separat de familie, odată cu instalarea pubertății, multe fete trăiesc sub presiune pentru a se conforma stereotipurilor genului, pot arăta mai puțin interes față de știință, matematică, cu pubertatea, creșterile normale ale corpului fetelor pot fi asociate cu probleme cutanate, înălțime și greutate, înfățișare generală. Trăsături psihologice și emoționale: interes autofocalizat: îngrijorare în legătură cu ceea ce cred alții despre ei; dorință crescândă de intimitate și sensibilitate față de propriul corp, alternări frecvente ale stărilor, cu schimbări în activități și context; prea mult timp petrecut singur poate contribui la dezvoltarea capriciilor, distragere și lipsă de concentrare crescute [1, 2]. Relațiile cu părinții și alți adulți: schimbarea așteptărilor proprii și ale părinților degradează tiparele anterioare ale relațiilor cu părinții, deseori rezultând conflicte mai mari, mai marea concentrare asupra prietenilor de aceeași vârstă, sporește pe măsură ce tânărul dezvoltă o identitate în afara rolului de copil în familie, deseori refuză afecțiunea fizică, dar totuși are nevoie de ea, interes crescut în luarea deciziilor proprii; beneficii din oportunitățile mărite în luarea propriilor decizii în limitele abilităților curente, tânărul obiectivează mai des la limitările parentale, chiar dacă are nevoie de unele, rezultând conflicte, noile abilități de gândire sunt practicate în utilizarea crescândă a umorului și argumentelor (sau „răspunzând înapoi”) cu părinții și alți adulți, putând genera conflicte, aptitudinile de ascultare ale părinților și educația continuă să fie importante. Relațiile cu semenii: schimbările datorate pubertății și reacțiile semenilor pot degrada relațiile cu aceștia, prietenii încep cu afinități percepute, dar tot mai mult implică împărtășirea valorilor și a încrederii personale, se pot dezvolta grupuri de 3-6

prieteni, de obicei de același gen, generând un mai mare sens al securității; grupurile antisociale pot mări incidența comportamentelor antisociale.

Scopul: evidențierea aspectelor psihofiziologice în adaptarea elevilor din diferite categorii de familii la treapta gimnazială.

Obiective: Stabilirea indicilor antropometrici și a reușitei elevilor proveniți din diferite categorii de familie.

Metodologia cercetării. Cercetarea experimentală a fost realizată în IPLT „Liviu Rebreanu” din municipiul Chișinău. Eșantionul de cercetare a fost constituit din 90 elevi din clasele a V-a cu vârsta cuprinsă între 10 - 11 ani.

S-a recurs la metoda antropometrică pentru determinarea celor doi indicatori somatometrici principali: talia și greutatea. Valorile medii ale taliei și greutății, calculate la populația luată în studiu, s-au comparat cu mediile orientative antropometrice propuse de OMS.

Tabelul 1. Valori ai indicilor antropometrici (după OMS)

Vârsta	Indici antropometrici			
	Fete		Băieți	
	Masa, kg.	Talia, cm	Masa, kg.	Talia, cm
10-12 ani	37,40±7,06	144,58±7,08	35,44±6,64	143,38±5,72

Determinarea tipului de familie s-a realizat cu ajutorul unui chestionar propus părinților (tutorilor), sau după caz, dirigintelui.

Au fost studiate mediile anuale ale elevilor supuși investigațiilor de la treapta primară clasa a-IV și media semestrului I de la treapta gimnazială, clasa a- V.

Rezultatele investigațiilor. Reușita elevului reprezintă una din manifestări psihofiziologice ale procesului de adaptare. Pentru a determina impactul trecerii la o treaptă nouă de învățare – cea gimnazială – s-au comparat mediile anuale din clasa a IV cu mediile I semestru din clasa a V. Rezultatele sunt reflectate în figura 1.

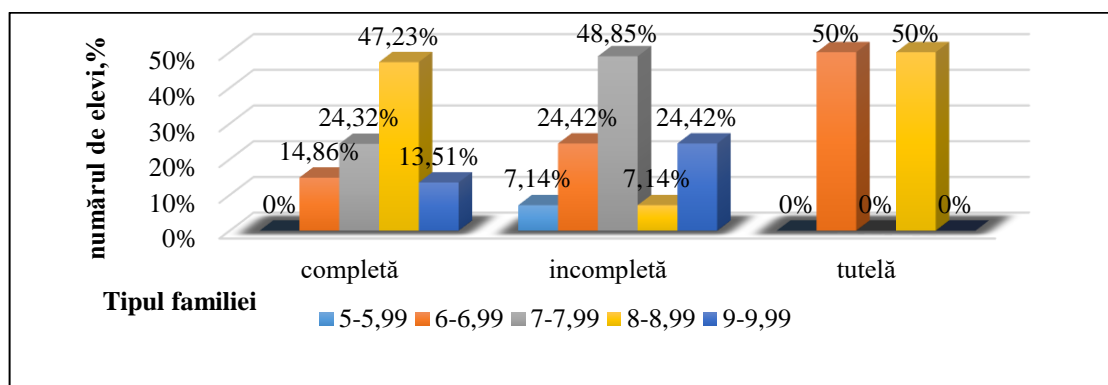

Fig. 1. Media semestrului I (clasa a V) a preadolescenților din diferite tipuri de familii.

S-a constatat, că numărul de copii cu media mare (9-10) este cel mai mare la copiii din familiile incomplete (24,42%), și la copiii din familiile complete (11,51%). Pe 8-9 învață jumătate din copiii lăsați sub tutelă, 7,14% din copiii din familiile incomplete, și 47,23% din copiii crescuți în familiile complete. Totodată, media de 7-8 se înregistrează la majoritatea elevilor din familii incomplete (48,85%) și la 24,32% din copiii crescuți de ambii părinți. Media de 6-7 s-a înregistrat la jumătate din elevii lăsați în grija rudelor, 24,42% din copiii din familii incomplete și 14,86% din copiii cu ambii părinți. Un număr nesemnificativ de elevi (7,14%) cu media de 5-6 s-a depistat numai în rândurile copiilor crescuți de un singur părinte. Astfel, copiii din familii incomplete și lăsați în grija rudelor sunt mai vulnerabili în ceea ce privește rezultatele la învățătura. Totodată, în mod paradoxal jumătate din copiii lăsați sub tutelă au luat o medie de 8-9. Acest fapt ar putea fi explicat prin grija mai mare pe care o au bunicii (rudele) ai unor copii pentru rezultatele școlare a copiilor tutelați.

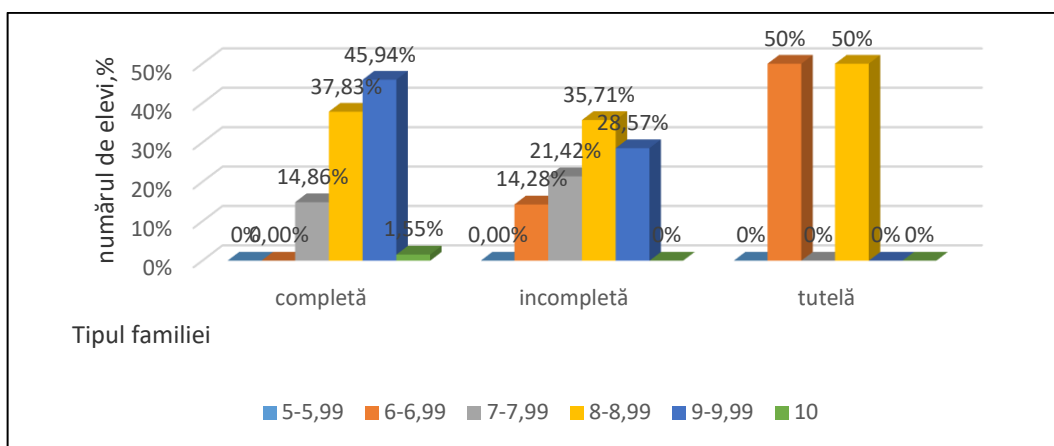

Fig. 2. Media anuală a elevilor din clasa IV-a proveniți din diferite categorii de familii.

S-a constatat, că numărul de copii din clasa IV cu media mare (9-10) este cel mai înalt la copiii din familiile complete (45,94%), și la copiii din familiile incomplete (28,57%). Pe 8-9 învață jumătate din copiii lăsați sub tutelă, 35,71% din copiii din familiile incomplete, și 37,83% din copiii crescuți în familiile complete. Totodată, media de 7-8 se înregistrează la majoritatea elevilor din familii incomplete (21,42%) și la 14,86% din copiii crescuți de ambii părinți. Media de 6-7 s-a înregistrat la jumătate din elevii lăsați în grija rudelor, 14,28% din copiii din familii incomplete și lipsește la copiii cu ambii părinți. Număr de elevi cu media de 5-6 nu s-au depistat. Astfel, copiii din familii incomplete și lăsați în grija rudelor sunt mai vulnerabili în ceea ce privește rezultatele la învățătura. Comparând notele din clasa a IV și V constatăm că în perioada de adaptare la treapta gimnazială scade drasctic numărul de copii cu media 9-10 în familiile incomplete, de la 57% la 24,42%. Totodată, în clasa a V apare și clusterul de copii cu media 5-6 în rândurile elevilor din familii incomplete, pe când în clasa a IV lipseau. Acest fapt denotă un grad de dezadaptabilitate mai sporit în rândul copiilor din familii incomplete.

În intervalul de vârstă cercetat, 10-12 ani, talia și greutatea se caracterizează prin creștere continuă, la ambele sexe.

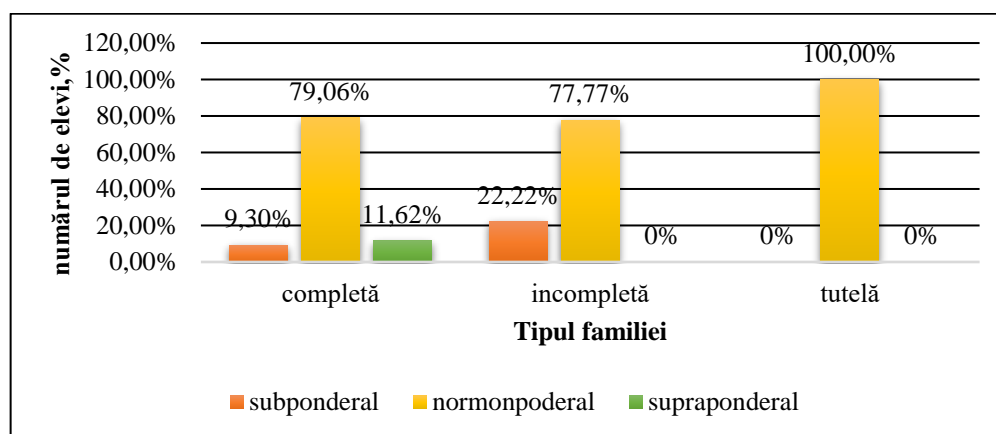

Fig. 3. Indicii antropometrici (masa, kg) la fete din diferite tipuri de familii

Reieșind din datele fig.3. se observă că majoritatea fetelor au IMC normal: 79,06 % sunt din familii complete, 77,77% – din familiile incomplete și 100% din familiile tutelate. Din categoria subponderali 9,30% sunt eleve din familii complete și 22,22% din familiile incomplete, iar în familiile tutelate lipsesc. Copii cu IMC peste normal se atestă doar în familiile complete – 11,62%.

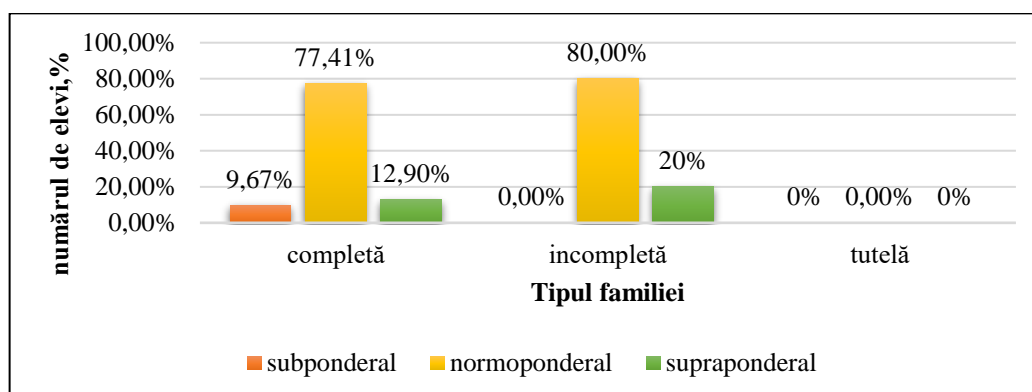

Fig. 4. Indicii antropometrici (masa, kg) la băieți din diferite tipuri de familii

Examinând fig. 4, observăm că majoritatea băieților sunt normoponderali: 77,41% – din familii complete, 80% – din familiile incomplete. Băieții subponderali se regăsesc doar în familiile complete, iar cei cu IMC peste normă – în familiile complete – 12,90% și în cele incomplete – 20%.

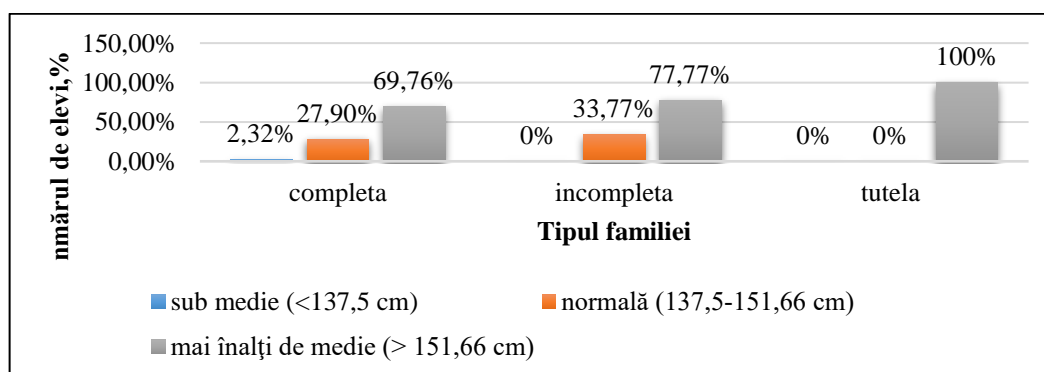

Fig. 5. Indicii antropometrici (talie, cm) la fete din diferite tipuri de familii

Din datele obținute observăm că fete cu statură normală se repartizează astfel: 27,90% sunt din familii complete, 33,77% – din familii incomplete, iar cele cu statură sub medie – doar în familiile complete – 2,32%, fete mai înalte decât media sunt din familii complete – 69,76%, din cele incomplete – 77,77%, și 100% din familiile tutelate.

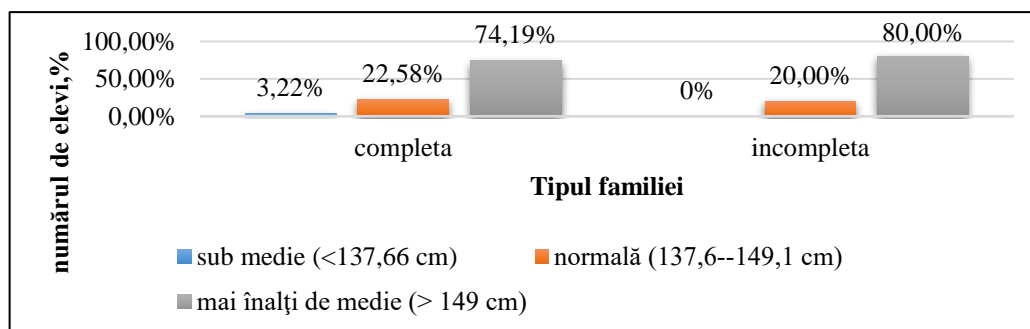

Fig. 6. Indicii antropometrici (tală, cm) la băieți din diferite tipuri de familii

Din datele obținute observăm că băieți cu statură normală sunt: 28,58% în familii complete, 20% în familii incomplete, iar cei cu statură sub medie – doar în familiile complete – 3,22%. Băieți mai înalți decât media sunt: 74,19% din familii complete, 80% din cele incomplete. În familiile cu tutore nu au fost depistați.

Concluzii

Adaptarea elevilor la treapta gimnazială este determinată de tipul familiei în care crește elevul. Astfel, perioada de adaptare decurge mai dificil la copiii din familii incomplete, ceea ce se observă în reușita acestora. S-a constatat o corelație dintre indicele masei corporale IMC și tipul familiei din care provine elevul. Astfel, și la fete, și la băieți se atestă un număr semnificativ de copii supraponderali. Însă, numărul acestora este mai mare în familiile incomplete. Probabil, situația financiară precară a unora din aceste familii influențează rația alimentară, în care predomină glucidele.

Bibliografie

1. Bagiu. R. MS, ISPB, Dezvoltarea fizică a copiilor și tinerilor, 0-18 ani. 1999.
2. Bagiu. R. Corelația unor indici antropometrici cu vârsta și sexul, în adolescența timpurie Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” Timișoara, Disciplina Igienă Revista de Igienă și Sănătate Publică, vol.57, nr.2/2007 – Journal of Hygiene and Public Health, pp. 6-11.
3. Coășan, A. Inadaptarea școlară – forme de manifestare și modalități de prevenire. Cluj-Napoca, 1980.
4. Coășan, A., Vasilescu, A. Adaptarea școlară. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1988.
5. Crețu, E., Probleme ale adaptării școlare. București: Ed. All, 1999.
6. Manolescu, M. Evaluarea școlară - metode, tehnici, instrumente. București: Ed. Meteor Press, 2005.
7. Neagoe, M., Iordan, A.D. Psihopedagogia adaptării și problematica anxietății școlare. București: Ed. Fundației Humanitas, 2002.
8. <https://olnafu.ru/acas%C4%83-%C8%99i-familie/137208-greutatea-%C8%99i-%C3%AEn%C4%831%C8%9Bimea-copiilor-tabelul-oms-tabele.htm>